

Η Προτεραιότητα του Διεθνούς Δικαίου¹

ΠΑΥΛΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης/Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

Σειρά Σεμιναρίων «Φιλοσοφία και Διεθνής Πολιτική»,

Διεύθυνση: Γ. Ευαγγελόπουλος & Γ. Ξηροπαϊδης

Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τετάρτη 9 Οκτωβρίου 2024 (5:00 μ.μ.)

Περίληψη

1. Τι είναι το διεθνές δίκαιο; Μια πλήρης φιλοσοφία του διεθνούς δικαίου θα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει τόσο την τεχνική του φύση όσο και την ηθική του δύναμη και πρέπει επίσης να δείχνει ότι τα δύο συνδυάζονται στην πράξη ώστε να του δώσουν την προτεραιότητα που διεκδικεί.
2. Για παράδειγμα, οι δικαστικές υποθέσεις που αφορούν την γενοκτονία (*Ουκρανία και Ρωσία*, *Νότια Αφρική και Ισραήλ*) ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης έχουν ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό. Το δικαστήριο αρνείται να ερευνήσει τα εγκλήματα πολέμου ή άλλες εικαζόμενες παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου λόγω ενός *διαδικαστικού* κανόνα. Ο διαδικαστικός κανόνας είναι ότι τα κράτη πρέπει να συναινέσουν στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Το Ισραήλ έχει συναινέσει μόνο υπό την Σύμβαση για την Γενοκτονία.
3. Αυτό προκαλεί μια παραδοξότητα. Το δικαστήριο πρέπει να εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο αλλά και να το αγνοεί την ίδια στιγμή. Οι δικαστές καλούνται να κάνουν τα στραβά μάτια σε υποτιθέμενα εγκλήματα (και το ίδιο κάνουν και οι διάδικοι που προσάγουν την υπόθεση στο δικαστήριο). Έτσι, ένας τεχνικός κανόνας φέρεται να έχει προτεραιότητα έναντι του πόνου εκατομμυρίων αθώων πολιτών που παραμένει χωρίς έρευνα και χωρίς θεραπεία.
4. Η προτεραιότητα του διαδικαστικού κανόνα δεν είναι μόνο κανόνας του διεθνούς δικαίου αλλά είναι και κανόνας που δεσμεύει τους δικαστές ως προσωπικότητες. Το καθήκον τους είναι να εφαρμόσουν το διεθνές δίκαιο, όχι να φροντίσουν τους αμάχους. Οφείλουν – κατά το διεθνές δίκαιο – να αδιαφορήσουν για τα εγκλήματα πολέμου και να εφαρμόσουν έναν τεχνικό κανόνα. Πώς δικαιολογείται ένα τέτοιο καθήκον;
5. Οι θετικιστικές θεωρίες του δικαίου δεν δίνουν απάντηση: ο νομικός θετικισμός του Kelsen, η θεωρία περί «αυθεντίας» του δικαίου του Joseph Raz, οι ωφελμιστικές πολιτικές θεωρίες για το διεθνές δίκαιο αποτυγχάνουν να εξηγήσουν αυτήν την προτεραιότητα. Αν το δίκαιο είναι απλά ένα ασήμαντο επεισόδιο της πολιτικής, μια ενδιαφέρουσα ιστορία, ή μια δεισιδαιμονία, τότε γιατί να το σεβαστούμε;
6. Βρίσκουμε μια πειστική απάντηση, πιστεύω, στο ηθικό επιχείρημα του Grotius για το δίκαιο, που πηγάζει από μια απλή κατανόηση της έννοιας της δικαιοσύνης. Ο Grotius ακολουθεί τον Κικέρωνα υποστηρίζοντας ότι όλα τα άτομα στον κόσμο έχουν ηθικό καθήκον να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν μια «έννομη κατάσταση», δηλαδή μια πολιτική κοινότητα υπό το κράτος δικαίου, ώστε να μπορούν να έχουν μια θεσμική βάση για την κοινή τους ζωή με τους άλλους με όρους δικαιοσύνης. Τέτοια καθήκοντα «κοινωνικότητας» γίνονται σημαντικά μέσω της «επικράτησης» (*salience*) των ιστορικών θεσμών, όπως υποστήριξε πολύ πρόσφατα ο Ronald Dworkin, ο οποίος φαίνεται επίσης να συμμερίζεται την ιδέα ενός καθήκοντος αρετής υπέρ της έννομης κατάστασης.
7. Όπως κάθε δίκαιο, το διεθνές δίκαιο έχει νόημα ως μέρος ενός ηθικού εγχειρήματος και ενός καθήκοντος της ηθικής: της από κοινού δημιουργίας της έννομης κατάστασης («*civil condition*»).

¹ Η παρουσίαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 'The Priority of International Law' το οποίο θα δημοσιευθεί στο (2024) *Buffalo Law Review* και παρουσιάστηκε στο Buffalo Law School τον Μάιο 2024.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

1. Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης

“The Court recalls, as it has on several occasions in the past, that there is a fundamental distinction between the question of the acceptance by States of the Court’s jurisdiction and the conformity of their acts with international law. States are always required to fulfil their obligations under the Charter of the United Nations and other rules of international law. Whether or not they have consented to the jurisdiction of the Court, States remain responsible for acts attributable to them that are contrary to international law (see, for example, *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. Belgium)*, Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Reports 2004 (I), p. 328, para. 128; see also *Armed Activities on the Territory of the Congo (New Application: 2002) (Democratic Republic of the Congo v. Rwanda)*, Jurisdiction and Admissibility, Judgment, I.C.J. Reports 2006, pp. 52-53, para. 127).²

2. Hans Kelsen

‘The fact that the basic norm of a positive legal order may but need not be presupposed means: the relevant interhuman relationship may be, but need not be, interpreted as “normative,” that is, as obligations, authorisations, rights, etc. constituted by objectively valid norms. It means further: they can be interpreted without such presupposition (i.e. without the basic norm) as power relations (i.e. relations between commanding and obeying or disobeying human beings)—in other words, they can be interpreted sociologically, not juristically’.³

3. John Tasioulas

‘A has legitimate authority over B when A’s directives are content-independent and exclusionary reasons for action for B’.⁴ ... ‘if it belongs to the essence of law to claim authority, and if the authority claimed by [public international law] is a diluted version of that claimed by domestic law, [public international law’s] status as the poor relation of domestic law is confirmed’.⁵

4. Hugo Grotius

‘But it must be owned that a Man grown up, being capable of acting in the same Manner with respect to Things that are alike, has, besides an exquisite Desire of Society, for the Satisfaction of which he alone of all Animals has received from Nature a peculiar Instrument, viz. the Use of Speech; I say, that he has, besides that, a Faculty of knowing and acting, according to some general Principles; so that what relates to this Faculty is not common to all Animals, but properly and peculiarly agrees to Mankind’.⁶

5. Ronald Dworkin

- principle of ‘self-respect’: each person ‘must take his own life seriously: he must accept that it is a matter of importance that his life be a successful performance rather than a wasted opportunity’.⁷
- Principle of ‘authenticity’: each person ‘has a special, personal responsibility for identifying what counts as success in his own life; he has a personal responsibility to create that life through a coherent narrative or style that he himself endorses’.⁸

Salience:

‘If a significant number of states, encompassing a significant population, has developed an agreed code of practice, either by treaty or by other form of coordination, then other states have at least a prima facie duty to subscribe to that practice as well, with the important proviso that this duty holds only if a more general practice to that effect, expanded in that way, would improve the legitimacy of the subscribing state and the international order as a whole. If some humane set of principles limiting the justified occasions of war and means of waging war gains wide acceptance, for instance, then the officials of other pertinent nations have a duty to embrace and follow that set of principles’.⁹

² *Ukraine v Russian Federation: 32 States Intervening*, Preliminary Objections Judgment, 2 February 2024, par. 150. Βλ. και [Application on the Convention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip \(South Africa v Israel\)](#), Order, 26 January 2024

³ Hans Kelsen, *The Pure Theory of Law*, 218.

⁴ Tasioulas, ‘The Legitimacy of International law’ in Tasioulas & Besson, *The Philosophy of International Law*, 98.

⁵ Tasioulas, ‘The Legitimacy’ 98.

⁶ Grotius, *The Rights of War and Peace*, vol I, p. 84-85.

⁷ Dworkin, *Justice for Hedgehogs* 203.

⁸ Dworkin, *Justice for Hedgehogs* 204.

⁹ Ronald Dworkin, ‘A New Philosophy for International Law’ 41 *Philosophy and Public Affairs* (2013) 2-30, at 19.